

OSONÓ NAPLÓ

Visszaindulás Spanyolországba (2014. május 19.)

Magyarország nagykövete ma délután két órára vár. A Safi-i előadásunk előtt váltottunk levelet, hogy szeretne velünk még egyszer találkozni, ám a nejevel nem tudnak eljönni a fesztiválra, hogy újra lássák az előadásunkat. Ezért felajánlja, hogy amennyiben van időnk, hazafelé álljunk meg a követségen. Korán reggel indulunk a főváros felé. Az óceánparti keskeny országúton ámulunk-bámulunk, és kicsit már fáj is a szívünk, hogy el kell búcsúznunk Afrikától. A Magyar Nagykövetség Rabat elegáns villanegyedében található. Perényi János úr szívélyesen fogad, kávéval, teával, narancslével kínál. Mesélünk a fesztiválról, a marokkóiakkal kapcsolatos jó élményeinket cseréljük ki, az otthoni életünkről, terveinkről is beszámolunk.

Érdekel bennünket az alkotmányos királyság, és a király személye. Felvilágosít, hogy VI. Mohammed, a mai napig nagy tiszteletnek örvend az országban, akárcsak az édesapja II. Hasszán, a maga hosszú uralkodása idején. Hasszán ellen több merényletet is elkövettek, sikertelenül, egy alkalommal háziorvosa áldozta életét a királyért. Keménykezű uralkodó, jó politikus és nagy gondolkodó volt. A nagykövet úr felidézi pár fontos kijelentését: Marokkó olyan, mint egy hatalmas fa, gyökerei Afrikában vannak, de a levelei Európában lélegeznek. Az is maradandó gondolat, és rávilágít Afrika igazi lelkére: a király szerint a hanyatlás akkor kezdődik, hogyha Marokkóban megépül az első öregek otthona. A generáció közti szolidaritást mi magunk is megtapasztaltuk kenitrai vendéglátóinknak köszönhetően.

OSONÓ NAPLÓ

Kenitrába tartunk, hogy az ottani csapattal közös terveinket, előadásprojektet személyesen is átbeszéljük hazaindulás előtt. Az Osonó Színházműhely és a L'Espace Theatral du Kenitra csapata július-augusztusban közösen hoz létre egy előadást, amelyet Marokkó több városában bemutatunk majd. Lelkesek vagyunk, de a kompunk indulási ideje sürgeti a búcsút. Barátaink nem is értik, miért izgulunk annyira, hiszen ha lekéssük a járatot, ide bármikor visszajöhetünk, egy közös estére.

Hosszan búcsúzkodunk, és a hagyományos süteményeket tartalmazó figyelmességüket a Tanger-i komp fedélzetén fogyasztjuk el, szeretettel gondolva mosolyukra.

Éjszaka közepén érkezünk meg Európába.

Safi (2014. május 18.)

Reggel a vendéglátónk kopogására ébredünk, reggelit hoz. Bemutatja a lakás tradicionális értékeit: az ágyak, székek és asztalok jellegzetesen helyi specialitások, a lámpák marakesiek, meknesi a színesre festett kerek, fából készült tálaló a sarokban. Étkezés közben megbeszéljük az aznapi programot, bár a tapasztalataink alapján sejtjük, hogy a pontos tervezés talán fölösleges. Ahogy kilépünk a házból, az utca hangos zivaja, a futballozó gyerekek, a szomszédok rádiója töri meg a csendet körülöttünk. A szűk medina utcája a hajdani festett falak, csinos kapualjak jegyei mellett, a jelen leleményét is megmutatja: szorosan a fal mentén, egy lemezekből összetákolt ólból folyamatosan ugat egy kutya, távolabb pedig régi, nyeles leveskiöntőt rögzítettek egy hosszú bothoz, úgy véljük, ez a sajátos megoldás antennaként szolgál.

OSONÓ NAPLÓ

Alig egy tucatnyi ember van, amikor belépünk a színházterembe. Úgy tudtuk, csak minket ért a kedvezmény, hogy féltizenegyre jöhessünk, tíz óra helyett. Ám ez nem így van. Lassan szállingóznak be a csapatok, és a szervezők is. Marokkóban nem lehet elkésni. A szemünk előtt alakul ki a kollázs, amit egy helyi sztár konferál majd. A jelenetek bemutatása után, alapos díjkiosztó következik, minden csapat hagyományos, marokkói kerámiavázát és oklevelet kap sűrű beszédek és tapsokkal fűszerezve. Eleven hangulatú, jó ritmusú koncert zárja a hosszú nyúlt „délelőttöt”. Lábaik dobognak, táncra csak azért nem perdülünk, mert itt szemérmesen kezelik azt. Benslimane társulatának vezetője keres meg bennünket, meghív egy június végi fesztiválra, aminek egyeztetése már ebéd közben elkezdődik.

Az óceánparti kisvendéglőben zárul a fesztivál, itt valóban meggyőződünk, hogy Safi nem méltatlanul híres finom halairól. Roston sült tőkehalat szolgálnak fel, garnélarákkal, polipkarikákkal és panírozott tengeri csikókkal. Ebéd után elbúcsúzunk a szervezőktől és kedves barátainktól, az egyiptomi csapattól, a casablancaiaktól, tudva, hogy másnap reggel továbbutazunk. Karkötőket kapunk egy egyiptomi lánytól, szerencse aprópénzt cserélünk emlékebe. Már késő délután van, a kentirai barátainknál terveztük eltölteni az éjszakát, de már nem érkeznének időben. Tanakodásunkat látva, önkéntes kísérőnk Ziza felajánlja, hogy ingyen maradhatunk még egy éjszakát az apartmannházban, mert ő megbeszélte a tulajdonossal, aki gyermekkori barátja. Ennek öröme, Ziza végigvisz a medina piacán: a bejáratánál olyan mintha csak egy megszokott piachoz hasonlít, de ahogy befelé haladunk, szebbnél-szebb hagyományos ruhákat csodálhatunk meg, míg

OSONÓ NAPLÓ

el nem érünk egy tágasabb térhez, a kézművesek terén kerámia portékát kínálnak. Itt árulja festett tálcáit Ziza egy másik barátja, kedves mosolygós, gyorskezü ember, szemünk láttára, pillanatok alatt rápingálja a karcsúlábú marokkói naplementében menetelő tevéket az Osonónak készülő emléktáira.

A csodás látogatás után visszatérünk a szállásunkra, ahol a ház tulajdonosa vár bennünket, akinek megköszönjük, hogy itt alhatunk még egy éjszakát, átadjuk neki szerény ajándékunkat is. Közös fényképet készítünk, majd újabb meglepetés: egy száz éves safii kerámiatál kapunk tőle emléke. Azt mondja, mélyen meghatották az előadásunkban elhangzó anya, apa szavak. És olyan szépen öleli magához tízéves forma fiacskáját, hogy meghatódunk.

Safi (2014. május 17.)

Szállásunk a középkori városrészben, a medinában található. Egy apartmanban lakhatunk, melynek teraszáról teljes a panoráma: szemeink előtt az óceán, a halász- és a teher kikötő, átlósan a portugál gyarmatosítás idejéből épen megmaradt erődítmény, távolabb a volt királyi rezidencia, és az egész város látványa. A medina szűk utcái visszarepítenek pár pillanat erejéig a régi korokba. Safiban egyszerre van jelen sok kor és idő, stílus és kultúra, az antiktól kezdve a jelenlegi arab és berber kultúrák jegyei is megmutatkoznak. Marokkó déli tartományának fővárosa, kétmillió lakosságú fontos kikötőváros, több regionális intézmény központja is itt található.

A nemzetközi színházi fesztivált második alkalommal rendezi meg a regionális kulturális felügyelőség a Jossour Színházi Szövetséggel közösen „Safi, a színház és a művészetek városa”

OSONÓ NAPLÓ

mottóval. Lahbib El Asfar úrtól, Marokkó Kulturális Minisztériumának Safi régióbeli képviselőjétől megtudjuk, hogy a Jossuor olyan egyesület, ami különböző kulturális részlegek együttműködésében vállal szerepet. Fontosnak tartják, hogy a jelen fesztivállal is hozzájáruljanak a régió kulturális és művészi értékeinek fejlesztéséhez. A szervezet könyvvásárt, népzene találkozót, és több fesztivált is lebonyolít még.

Vendéglátóink a volt királyi rezidencián rendezik be a díszebédet, az orient stílusú palota ma múzeumként működik. Ismét finomabbnál-finomabb ételeket fogyasztunk: gazdag párolt és nyers zöldségek tála indítja a fogássort, majd zöld olajbogyós, citromos, turbolyás csőbensült, szánkban vajként omló csirke. Gyümölcs zárja az ebédet. Egy szép, négyszáz éves fa törzse mellett ismét sokat fényképezkedünk az egyiptomi, az algír, és a casablancai társulat tagjaival.

Az előadásoknak a Művészetek Háza ad otthont. Az otthoni kultúrpalotákra emlékeztető hatalmas, elegáns és modern épületben működik a Zenei Intézet is. A színházterem kényelmes széksorai ötszáz nézőt tudnak leültetni. Első látásra a színpadról is az látszik, hogy technikailag teljesen felszerelt. A díszlet beszerelés alatt kiderül azonban, hogy sem hosszabbítót, sem létrát, sem seprűt nem tudnak biztosítani a szervezők, a légkondicionáló berendezés is megmagyarázhatatlan módon elromlott, és bár elég sokan szeretnének segíteni, jobbnak látjuk a saját erőforrásunkból és a hozott felszerelésünkkel megoldani a helyzetet. Az adódó kellemetlenségek miatt otthon talán mindenki ingerülten mutogatna egymásra, de itt Afrikában, ez nem jellemző. Mi is leginkább derűsen fogadjuk a helyzetet, és végtelenül hálásak vagyunk, hogy az óriási színpad tágas zsebei melletti titkos folyosón kinyitnak egy mosdót számunkra.

OSONÓ NAPLÓ

Az előadás alatt azzal a jelenséggel találkozunk, mint Oujdában: a nézők folyamatosan érkeznek, és lépésről-lépésre kapcsolódnak be az előadásba. Az is ismerős már, hogy minden jelenet után lelkesen tapsolnak, mozognak, suttognak, beszélnek, telefonálnak, fényképeznek. A sziszegő alaphang miatt, azt hihetnénk, hogy az egész utca eljött az előadásunkra. De ez nem így van. A harmadik marokkói fesztiválfellépés után, és a helyi színházi emberekkel való beszélgetések során megértjük, és elfogadjuk, hogy itt ez egy természetes reakció, és mindezek mellett az előadás érzelmi és tartalmi mondanivalója eljut a közönséghez. Többen megkeresnek az előcsarnokban, és megköszönik, hogy itt voltunk. Ayoub Zahiri, a casablancai Kulissza Színház fiatal filozófia szakos hangtechnikusa felvilágosít, hogy valójában nem is létezik pontos program, emiatt van a sok jövésmenés. Elmondja, hogy mélyen átjárták a lelkét a látottak, és hálás azért, hogy belemélykedett az életünkbe, olyan emberekébe, akikről eddig nem tudott semmi; szerették az előadást, élvezték és érezték, így fogalmaz. Társulatukkal ők is hasonló színházban hisznek, abban, ami a valóságból táplálkozik, és az igazi problémákat tárja fel. A marokkói színház egészére viszont nem ez a jellemző, magyarázza. A könnyed, szórakoztató műfajokat szeretik az emberek. A fiatalok csak egy kis hányada jár színházba, ő ezt a média hatásának tudja be. Sűrűn bólogatunk egymás szavai hallatán. Ők sokat turnéznak, Oroszországban is jártak, de felléptek már Algériában, Tunéziában és Egyiptomban is.

Egy helyi irodalomtanár a családkról beszél, a nők fontosságáról, arról, hogy az arab vallás szerint az asszony a legjobb támasza a férfinek, és ő mérhetetlenül szereti, becsüli a feleségét. Vajon otthon, vannak-e férfiak, akik alig várják, hogy ezt elmondhassák? Egy kis tizenöt éves fiú alázattal köszöni meg a látottakat. Az egyiptomi társulat doktorandusza is gratulál, ők egy O'Neill pamflettel mutatkoztak be a fesztiválon. Elérhetőségeket cserélünk, fényképezkedünk. Szívesen kapcsolódunk be az épület előtt spontán kialakult utcai zenélésbe, ezt a helyi folk zenét gnaua-nak hívják.

OSONÓ NAPLÓ

Mivel ez az utolsó előadásnap a május 13.-án kezdődött találkozóból, mi csak egy helyi társulat előadását láthatjuk. A lecsupaszított díszlet, a pár fehér kellékelem, a színészek matt alapruhája, és a színpad szélén ülő folyamatos jelenlétük, a laboratórium színházra emlékeztetnek, bár a játékmód a patetikus átélés és a vásári színpad jellegeit hordozza magán. A történetből sokat nem értünk, a helyi közönség hosszan tapsol, és virággal jutalmazza kedvenceit. Megtudjuk, hogy másnapra egy rövid jelenetet kell előkészítenünk az előadásunkból, hiszen a szervezők a jelenlévő csapatok közös kollázsával tervezik bezárni a fesztivált.

Utazás Safiba (2014. május 16.)

Ayoub kedves családjával töltjük a délelőttöt. Népdalokra tanítjuk egymást, beszélgetünk, és felfigyelünk a fiatalok számítógépén a felcserélt betűkre, vagy arra, hogy ők - akárcsak az írást -, a számolást is a kisujjuktól indítják. Ez a számunkra fordított irány itt, az arab világban természetes. Nekik adni is nagyobb öröm, mint kapni. Sokkal ritkábban mondják ki a nem szót, mint mi, és még akkor is sűrűn bólogatnak, ha nem értenek bennünket. Bár az is lehet, hogy ráéreznek arra, amit mondani szeretnénk, mert eddigi utunk során még minden adódó problémára megoldás született.

Casablancáig autópályán haladunk, helyenként imádkozó arabokat látunk a pálya szélén, vagy gyalogosokat, akik különböző zöldségeket cipelnek kezükben. A Casablanca-i forgalomban a duda a legjellegzetesebb hang, s bár eleinte folyton megrezzennünk, és ingerültek leszünk tőle, mert jól felborzolja a szabálytisztelő komfortzónánkat, lassan mégis hozzászokunk. A helyiek számára inkább irányjelző ez a kürtölés, és ebben a közlekedési formában egészen biztos, hogy nélkülözhetetlen. Minden zsúfoltság ellenére alapvetően mindenki segítőkész és mosolyog. A két sávos úton 4-5 autó is sorakozik egymás mellett, köztük szamaras kocsi, vagy robogós keresi a helyét, mégsem ütnek el senkit, és elfér itt a piacra tartó zöldségesek széles keretű targoncája is.

OSONÓ NAPLÓ

Elsőként a város medináját szeretnénk meglátogatni. A medina az arab városok jellegzetes belvárosi része, egy várfallal körülvett piactér. Olvasmányaink alapján arra számítunk, hogy láthatjuk a helyi kézműveseket munka közben. Eleinte csupán a tucatárusokat találjuk, aztán egy koszosabb, igénytelenebb piacsor következik, majd a gyümölcsösök jönnek. Végül a turistasoron találunk olyan árusokat is, akik bőr holmikat, kerámiát, különböző régiséget, és festményeket is kínálnak. A II. Hasszan király tiszteltére épített mecset óriási tornya messziről látszik.

Könnyen megtaláljuk, hiszen már elég jól tudjuk az arab előre („nisön”), jobbra („jemen”) és balra („jászár”) kifejezéseket. Ez Afrika legnagyobb mecsete, és a mérete szerint a Tadzsmahal után, a világ második szent építménye, huszonötezer fő befogadásra alkalmas. Péntek késő délután van, imanap, és ilyenkor a látogatók előtt zárva tart. Hosszan csodáljuk a tágas modern terét, az épületegyüttes csodás orient stílusú rakott mozaikos, kagyló alakú kútjait, a bejáratok könnyűfém szerkezetét, csipkéit, a boltívsorokat, és a hely monumentalitását meghatározó magas tornyot. Távobbb a Kertész Mihály filmjéből is ismert, híres világítótorny látványa és az óceánpart szirtjei.

OSONÓ NAPLÓ

Fürödni indulunk. Casablancát a világ egyik legszebb strandjaként és kikötőjeként tartják számon. Bár arra figyelmeztetnek francia turisták, hogy veszélyesek a város szabad strandjai, mégis találunk egy ingyenes partot, a kulturáltan kiépített előkelő városrészben. Önfeledt rohanunk a vízhez. Az óceán hullámaiban, a habokban való játék, a pillanat szépsége és ereje kibontja belőlünk a mindenkori gyermeket, és olyan élményt nyújt, amit sokáig magunkban hordozunk majd. Az egész nap sok nevetéssel telik, és jókedvvel érkezünk meg késő éjszaka Safi városába.

Kenitra (2014. május 15.)

Délelőtt együtt reggelizünk Ayoub családjával. Finom lapótyát sütnek nekünk, palacsintatésztához hasonló édesebb péktermékkel, vajjal, mézzel, lekvárral, és szűz oliva olajjal kínálnak. A szépen terített kerek asztal körül sok a mosoly, a kedvesség és odafigyelés. Finom mentateát, kávét iszunk. Nem derül ki számunkra, hogy az osonós fiúkkal miért nem sikerül egyeztetetni a délelőtti programot, ennek ellenére kíváncsian szállunk be Ayoub futballista bátyjának autójába, és rábízunk magunkat a jelenre. Ez a legtöbb, amit tehetünk. Egy kis hotel udvarára visznek el vendéglátóink, ahol finoman nyírt gyeppel, úszómedence fogad. A luxushely teljesen üres, rajtunk kívül senki, csendesen csobbanunk egyet a kellemes vízben.

OSONÓ NAPLÓ

Furcsa mód megérkeznek a társaink is, és közös ebédre indulunk Fatima és Youssif lakására. Fatima, fesztiválszervező, az oujdai Mohamed barátunk jó szakmai társa. Kisbabát vár, ennek ellenére viszi a hátán az egész szervezést. Lakásuk felé vezető úton Kenitra elhanyagoltabb negyedein áthaladunk, sok a szemét, az igénytelen, befejezetlen vagy romos épület. A színes lakóházak között szűk utcák, sűrűn kihúzott szárítóköteleken pedig ruhák lógnak. A város szélén a színházi házaspár lakása egyfajta kaotikus díszletet rajzol ki: drótkerítéses iskolai focipálya, szeméttelp, a műanyag palackok közt legelésző nyáj, távolabb pedig egy erdő.

Fatima otthonában újabb tradicionális marokkói ételt, kusz-kuszt fogyasztunk, és ismét megállapítjuk, hogy nemcsak szépek és színesek az arabok ételei, hanem legalább annyira gazdagon ízesítettek is, olyanok, mint egy-egy csendélet.

Az Osonó a helyi Francia Intézet kamara jellegű színházi terében játssza előadását, amihez alkalmazni kell díszletünk szobaszínházi változatát. Érthetetlen számunkra, hogy a szervezők hogyan késik le az előadás kezdését, és sok más egyeztetett információ sem úgy valósul meg, ahogyan kívánnánk, de próbáljuk mindezt annak betudni, hogy a kenitrai fesztivál első alkalommal kerül megrendezésre.

Sok néző szeme telik meg könnyel az előadás alatt, és a végén ők is, akár csak az oujdai fiatalok könnyedén beszélnek az élményeiről. Megtisztel bennünket jelenlétével Marokkó magyar nagykövete, Perényi János úr is, és az Intézet igazgatója, **Christian Blaise**. A nagykövet úr végtelenül közvetlen és elegáns, azt mondja, átjárta őt az előadás érzelmi világa, üzenete, és boldogan köszöni, hogy itt lehetett. Kiemeli az összhangot, a kompozíció és a használt eszközök végtelen egyszerűségét, valamint a színészek előadó erejét. Szerencsénkre átveszi a tolmács szerepét is, és rövid időn belül izgalmas, fontos gondolatokat kimondó beszélgetés alakul ki. Egy jelenleg munkanélküli díszlettervező hölgy, aki valamikor Alina Moldovan, román színházi szakember műhelyfoglalkozásán is részt vett, katartikusnak nevezi az előadás hatását.

OSONÓ NAPLÓ

Christian Blaise, a rokonszenves francia középkorú úr, arról vall, hogy mély benyomást tettünk rá. Erőteljes kifejezéseket használó, intelligensen megrendezett, professzionális eladásként határozza meg munkánkat. Ha a fiatal generáció ilyen sötét képet fest Romániáról, mondja, akkor ez egy döntő változást idézhetne elő. Azt is megtudjuk tőle, hogy itt Marokkóban sok hasonló jellegű probléma van, akár a nők elleni erőszakot is ezek közé sorolja. Nemcsak Romániát vagy Marokkót, hanem Franciaországot is egyre több francia hagyja el, világosít fel. Szerinte, ez nagyon komoly problémákat vet fel Európa jövőjével kapcsolatban. Meglep minket az a kritikai látásmód, amivel Európát jellemzi, és kifejti, hogy ő annak idején mennyire lelkesedett Európa egyesüléséért, azért, hogy béke legyen a földrészen. De látva, hogy mennyi gond van, jelenünkben, azt hiszi, óriási szükség van ma a fiatalokra. Azzal a gondolattal zárja mondanivalóját, hogy az ő generációja egy kicsit elrontotta Európát, azt az Európát, aminek a felépítéséért korábban a szüleik nemzedéke sokat tett, és úgy érzi, most a fiatalokon a sor, hogy változtassanak.

Este későn újabb sajátos hangulatú helyen vacsorázunk, a városi zöldségpiac szélén, egy utcai falatozóban. Sokunkat emlékeztet a thai élményeinkre. Kellemesen beszélgetünk színész barátainkkal. Ezúttal mindannyian Ayoub családjánál alszunk, éjszaka későig dolgozunk az elmaradt

OSONÓ NAPLÓ

feladatainkon: sajtómunkák, szervezési kérdések, újabb pályázatok és útvonaltervek kidolgozásán, és a család végtelen vendégszeretetét élvezve, szépen lassan, hajnali nyugovónkra térünk.

Oujda és Kenitra (2014. május 14.)

Oujda-ban búcsúzásként vendéglátóink a város egyik legrégebbi közösségi házában szervezik meg a díszebédet. A régi arab stílusban épült, hagymakupolás, belső boltíves épület első látásra szent helynek tűnik. Oszlopait, falait sűrűn színezett apró mozaikok díszítik, csipkézett kovácsoltvas elválasztói csendes beszélgetésre szolgáló helységeket különítenek el. A középső kocka alakú térben elegánsan terített kerek asztalok várnak ránk. Az ebéd csodálatos, egyfajta pompa és ráérősség jellemzi. Szolgálatkész pincérek hordják ki a családi tál nagyságú, csúcsos fedőkkel ellátott szép és finom, hagyományos marokkói különlegességeket. Minden asztalra egy nagy ezüst tál kerül. Ebből talál mindenki magának a finom, ezüstszerű fehér porcelán tányérokba.

Elsőként az édes, rétestésztába takart, kemencében összesütött, csirkehúsos-mogyorós „palliat-át” kóstoljuk meg, majd az aszalt gyümölcsös, poronyóra főtt, szaftos, ízletes marhahús következik, amit különböző párolt zöldségek körítenek. Annyira szépek ezek az ételek, hogy alig akarunk hozzáérni, örvendezünk, és fényképezkedünk, majd valóban kézzel kezdünk el falatozni, ahogyan a helyiek is! Gyümölcstállal, és az elmaradhatatlan illatos mentateával fejezzük be a szertartásos ebédünket.

A fogások közben ráérünk beszélgetni a Francia Amatőr Színházi Federáció elnökével, Patrick Schoeisteinnel, aki szívből méltatja az előadásunk színészi erejét. Leginkább sajátosan a mi környezetünkre jellemző, nehéz témákról szoltunk, de olyan képi illusztrációt és színházi eszközöket kerestünk hozzá, melyek minden néző számára befogadhatóvá tették üzenetünket. Szívélyes búcsút veszünk Mohamedtől, akit nagyon megszerettünk, és a helyi Comeodrama csapatától, házigazdáinktól. Újabb meghívásokat kapunk Marokkóba, és közösen tervezünk más afrikai országokban is fellépni.

OSONÓ NAPLÓ

A Marokkó keleti és nyugati partját összekötő autópályán délután indulunk Kenitrába. Utunk nyugodt, a pálya minősége kitűnő, alig van forgalom. A táj kezdetben dombos, majd a kopár Szaharás látványt csodáljuk. Feltűnik, hogy pár autó a pálya szélén áll, csak később vesszük észre a fűben imádkozó utasaikat. Estére érkezünk Kenitrába, az Atlanti óceán partjához közel fekvő fiatal városba, ami a főváros, Rabat mellett található. Éjjel 11 óra van és 35 fok, a város pezseg, teljesen más hangulat fogad bennünket, mint, amit Oujda-ban hagytunk. Marokkó sokszínű, és csodálatos! A szervezők egyenesen egy utcai étterembe visznek bennünket, ahol a többi fesztiválvendég már oldott hangulatban mulat. Mint megtudjuk, két idősebb, nagy megbecsülésnek örvendő színész tiszteletére rendezett esti fogadást követően van együtt a csoport. Bennünket is leültetnek az utcai vendéglő apró fehérpapiros asztalai köré, és még két, angolul nem beszélő fiatal is hozzánk csatlakozik. Elég nehezen választjuk szét a pincérek a járókelőktől, szervezőktől, vendégektől, vagy az utcáról ide csapódott énekesektől, de így is sikerül rendelnünk az arab menüsorból. A két kedves arab fiúról kiderül, hogy a helyi Espace Theatral a Kenitra színházi társulat tagjai. Majd a társulat két idősebb férfitagja is közelebb jön. Ízletes halvacsoránk közben megtudjuk a legfontosabbakat. Jedouani Rachid és jóbarátja, Sassi Youseff 45 év körüliek, együtt végezték el a Színházművészeti Akadémiát, majd megalapították kenitrai fiatal társulatot. Egyfajta közösségi vállalat ez, ahol a színház összekovácsoló erőként működik, és tanulási területként. Ők világosítanak fel, hogy Marokkóban nincs nagy múltja a színháznak, a francia kultúrából megörökölt voudeville és a könnyebb szórakoztató, népszerű műfajok jellemzőek a ma színházára. Az akadémiai stílus, ami nekik a klasszikus színházat jelenti, nem mindenki számára elérhető. Youssef-ék sokat tanulmányozták a keleti színházat, a modern európai teatrológiai reformereket, mint Brook, Kantor, Grotowski. Kérdésünkre, hogy a törzsi életnek vannak-e dramatikus gyökerei, elmondják, hogy létezik az olasz commedia dell'arte-hoz hasonló színházi játékmód, ami egyfajta utcaszínház, és ennek népi eredete van. Lassan az is világos lesz számunkra, hogy az asztalunknál ülő két fiatal fiú családjánál leszünk elszállásolva, külön a fiúk és a lányok. Ennek azért is örülünk, mert beláthatunk az igazi marokkói otthon életébe, és azért is, mert már nagyon fáradtak vagyunk. Búcsúzáskor sok fénykép készül, a szomszéd fagyizóba is átvonulunk, mindenki szalad a képhez, még az utcáról betévedt focimeccs-komentátort utánzó srácot is odahívják, akit tapssal jutalmazott az esti kompánia. Úgy tűnik, ez a fényképezkedés nagyon sok örömmel és lelkesedéssel tölti el a marokkóiakat, mi csendesebben mosolygunk, mert még búcsúzáskor is hosszasan és nyugodtan szerveznek, terveznek a házigazdáink a holnapi programunkkal kapcsolatosan.

OSONÓ NAPLÓ

Kenitra egyik új tágas negyedébe érkezünk meg, ahol a lányok szállnak meg. A fiúk egy másik negyedbe utaznak tovább. Van ebben valami teljesen furcsa és szokatlan, hiszen egy számunkra idegen országban, idegen városban, idegen emberekkel maradunk, akik most a saját otthonukban fognak vendégül látni bennünket, és egyelőre egyik nyelven sem megy a kommunikáció köztünk.

A társasházszerű, nagy tereket magában rejtő lakóház előtt megnyugszunk: a csendes Ayoub édesanyja vár bennünket, nagy szeretettel üdvözl, fogad. Amire behordjuk csomagjainkat, a házban sokan jelennek meg különböző helyekről, szobákból, vagy nyitottabb terekből. Mindenki kedves, több generáció él együtt a pár éve épült arab jellegzetességeket magán viselő, modern családi házban. A mi házunk a ti házatok is- mondják, egy fiatal pár átadja hálósobáját is, hogy ott átöltözhessünk, és kényelembe helyezzük a csomagjainkat. Mindent megtesznek azért, hogy észrevétlenek legyenek, és nekünk megfeleljenek a körülmények. A nappaliban a falak mentén heverők vannak, ezeken alszunk mi is.

OUJDA (2014. május 13.)

Oujdába kedd reggel nyolc órakor érkezünk. Szép, modern napsütötte arab város fogad bennünket reggeli csendjével. Mindannyian kimerültek vagyunk, jól esik a szállodánk kényelme és a szervezők által gondosan bekészített kis fogadócsomagok is. Délig pihenünk, elfogyasztjuk a finom ebédet, majd indulunk a fesztivál helyszínére, a város Kulturális Központjába. A Nemzetközi Amatőr Színházi találkozót idén hetedik alkalommal szervezi meg a helyi Comeodrama Színházi Műhely. Tagjai gondosodnak róla, hogy mindig legyen velünk valaki, aki bármiben segít, ha szükség van. Leginkább franciául beszélnek, de mindig akad olyan, akinek angolul is elmagyarázhatjuk kéréseinket, mivel csak technikusunk beszél franciául.

OSONÓ NAPLÓ

A kultúrközpont amfiteátrumszerű nézőtere 400 fő befogadására alkalmas. A díszlet beszerelés kezdetén két technikusi vár bennünket, majd egyre többen éreznek, mindenki valamihez ért, valamiben segíteni akar, de az is lehet, hogy csak kapcsolatot szeretnének teremteni. Többen emlékeznek a csapatra a monacói világfesztiválról, ahol Mohamed Benjeddi, oujdai fesztiváligazgató már másodszor látta az Ahogyan a víz tükrözi az arcot c. előadásunkat. Ennek a kölcsönösen maradandó találkozásnak az eredménye, hogy ma itt lehetünk.

A fesztivál második napján játszunk. Kezdet előtt a főszervező barátunk, Mohamed nagy tisztelettel mutatja be a csapatot, arról is beszél a nézőknek, hogy milyen meghatározó színházi találkozás volt az előadásunk számára, és hosszú utunk áldozatkészségét is említi. A közönség nagy része fiatal, a helyi egyetemisták sorából kerül ki. Élénken fogadják az előadásunkat, elevenek, és úgy tűnik, az nekik a legtermészetesebb, ha minden hatást tapssal jutalmazhatnak. Folyamatosan megörökítik a jeleneteket telefonjukkal, filmeznek, és csendben figyelnek. Visszafogott nevetéseket is hallani, az előadás humora, játékosága is megragadja őket. Sokan érkeznek később, a szervezők gondoskodnak, hogy mind csendben foglaljanak helyet, még akkor is, ha húsz embert kell felállítani a széksorban. Türelmesek itt az emberek, folyamatosan csak tanulunk tőlük. Az előadás végén észleljük, hogy nemcsak a székek teltek meg, sűrű sorban állnak a falak mentén is a nézők.

OSONÓ NAPLÓ

Az előcsarnokban találkozunk velük, hosszan és lelkesen tapsolnak, brávóznak, és senki nem indul haza. Bár közönségtalálkozó nem volt meghirdetve, azon vesszük észre magunkat, hogy mindegyikünk köré egy-egy csapat fiatal szerveződik. Könnyen beszédbe elegyedünk a marokkói fiatalokkal. Jól beszélnek angolul, és nyíltan vallanak gondolataikról, érzéseikről. Legtöbbjük a helyi egyetem bölcsészszakos hallgatója, sokuknak van drámaelmélet órája, vagy olyan kurzusa, ami színházzal kapcsolatos, bár színházba ritkán járnak. Sokat kérdezzük egymásról. Minket az érdekel, mennyire jut el hozzájuk az előadás problematikája, magukénak érzik-e ezeket. Hasonló az ő életük is, mondják, még ha kulturálisan, és vallásuk által sokkal látványosabb szabályok vannak benne. Számukra is a legfontosabb a törődés, a bizalom, a szeretet. Ennek hiányában nem lehet teljes értékű életet élni, hiszik. Kölcsönösen felvilágosítjuk, s erősítjük egymást, ők a mi kultúránkról, magyarságunkról, iskolánkról, színházunkról, ennek az előadásnak a fő üzenetéről faggatnak. Furcsának tűnik, hogy mennyi tisztelet van bennük, és alázat a látottak iránt, arra is kíváncsiak, hogy ők „jól” tudták-e olvasni az üzenetet. Sokan abban is megerősítenek, hogy fordítás nélkül is pontosan érzékelték az előadás mondandóját. Szerették a vizuális világát, a zenés részeket, a csendeket, és a csapat játékának erejét. Egy lány arról számol be, mennyire megérintette őt az a jelenet, amikor a szereplő labdát kér az édesanyjától, a labda ugyan megérkezik az égből is akár, de az édesanya sehol sincsen. Hiszen az lenne a legfontosabb, hogy jelen legyünk egymás életében, mondja. A valódi kommunikáció hiányát maguk is érzik, bár a hagyományos családi élet, a vallásuk szabályai szerint is sokat beszélgetnek egymással a családtagok. Van, aki arra kérdez rá, miért hangsúlyos ez a probléma az előadásban, és csodálkozik a válaszon, hogy számunkra nem gyakori érdeklődő kommunikáció az általános. Ők bíznak a család értékében, és szeretnének majd családot alapítani, bár itt is sok a válás, még akkor is, ha ma már a legtöbb esetben nem a szülők választják ki a jövődöbélit. Arról is beszámoltak, hogy minden pénteken a közösség vallási vezetőjével találkoznak, és a közösséget, családokat érintő problémákat megbeszélik.

A lányok fontosnak tartják a tanulást, tanárok szeretnének lenni, a pedagógusokat az állam elég szépen megfizeti itt. Szeretik a hazájukat, Oujdat, kelet Marokkó fővárosát. Nagy tisztelettel és elfogadással beszélnek társadalmuk hagyományos értékrendjéről, szabályairól. A lányok este 9 után nem maradnak távol az otthontól, csak szülői kísérettel járhatnak moziba, vagy más szórakozóhelyre. A fiukkal való kapcsolataikra is egyfajta távolság és a határok betartása a jellemző, de ez nem jelent gondot számukra. A férfiakat értékelik, de elvárják, hogy ők is értékelve legyenek, hogy egyenlően oszoljanak el a döntések, és a felelősség is a családban. Ilyen értelemben nem

OSONÓ NAPLÓ

tartják konzervatívnak magukat, mert úgy gondolják, hogy nem csak a férfi dönthet a nők sorsa felett, azzal minden ember maga rendelkezik. És az Istentől való.

Hálások vagyunk azért is, mert a beszélgetések során bennünk is lebomlanak az iszlám vallással kapcsolatos, nem is sejtett előítéletek, akár nem tudásunk általi elképzelések. A fiatalok tudatában vannak annak, hogy az iszlámon kívüli világ a média és egyéb szélsőséges értelmezések miatt milyen negatív megítélést kap. Elmesélik, hogy az iszlám vallásnak két ága van, és a szélsőséges megnyilvánulásokkal ők sem értenek egyet. Egy lány egyenesen missziójának érzi, hogy minél több helyen elmondja, és felvilágosítja az embereket hitük igazáról, a békéről, és az elfogadó mentalitásról, ami őket jellemzi. Sokat beszélünk arról, hogy politikai és gazdasági érdekek miatt csúszik el a felületes megismerés irányába az emberek gondolkodása, és abban is állást foglalunk, hogy az igazi megismerés és kapcsolat az embertől-emberig történő jelen idejű találkozás.

Mindez az érdeklődő nyíltság, odafigyelő kérdezés, amivel találkoztunk az oujdai fiatalok részéről az est folyamán azt igazolja vissza számunkra, hogy mennyire fontos, ha egy társadalom nyitott párbeszédre neveli fiataljait. Ugyanakkor az is egyértelművé vált, hogy ennek a jelenlétnek, hozzáállásnak ebben a kultúrában vallásos gyökerei vannak.

MEGÉRKEZÉS AFRIKÁBA (2014. május 11-12.)

A barcelonai reptéren az Osonó egyik régi barátjával, Prezsmér Boglárkával, egészül ki a csapatunk, aki húsz évvel korábbi alapító tagja volt a társulatnak. Bogi többeket tanított közülünk a drámaosztályban, és drámatáborban is volt megívottunk. Sajtómunkában fog segíteni, majd a gépkocsivezetőnket, Elemért váltja fel, ha szükséges.

Örvendezés után, elindulunk a Gibraltár irányába, komppal tervezünk átkelni Afrikába, a fesztivál helyszínére pedig, Oujdaba, számításaink szerint holnap estére érkezünk.

Elhaladunk a spanyol aranypart, a híres Costa del'oro mellett, majd Andalúzia és Granada következik. Spanyolország hatalmas, állapítjuk meg, másfél nap utazás után. Hétfőn délben elérjük Algeciras kikötőjét, és megtaláljuk a nekünk megfelelő kompjáratot. Hálások vagyunk, mert sikerül

OSONÓ NAPLÓ

szabadjegyet váltanunk a visszaútra is, így olcsóbb a kompjegy, mint amire számítottunk. Sokáig csodáljuk a kisbuszunk tetején landoló sirályt, játékos, könnyed, felszáll, ráfekszik az áramlatra, és csak repül, repül. Milyen jó lenne többször így élni.

Bogi boldogan hurrázik, hogy sikerül karcolás nélkül feltenni a buszt a kompra. A hajóút másfél óra, de a kamionok berakodása miatt két órás késéssel indulunk. Könnyedén telik az idő, pihenünk, színházi élményeinkről beszélgetünk, és lendületben vagyunk Afrika látványától.

Felfigyelünk, hogy mennyire megnyugtató a tenger közepén uralkodó csend, és meglepetésünkre néma a szél is. Teljes békességben kötünk ki Tangerben, Marokkó egy építés alatt álló kikötőjében. Este hat óra van, mire a határzónához érkezünk.

A határőrök kezdeti szigora lassan feloldódik bennünk: segítőkészek a sok beutazási levél, hajtási engedély- és autóregisztrálásban. Kedvesek, franciául beszélnek, de megtalálják hamar azt az embert, aki angolul is ért. Velünk marad sokáig az egyik tiszt mosolya, aki 12 munkaóra után nagy humorérzéssel rajzolja le nekünk Marokkó térképét, és utunk irányát. Ez meghatározza hangulatunkat, jókedvvel és izgatottan kanyargózunk le a magas tengerparti szirtekről a hegygerinc négysávos, kiváló minőségű országútján a kontinens felé. A táj újdonsága: a vöröses talaj, a tenger kékje, a növényzet mediterrán zöldje és kopársága, a legelésző kecskék és még a mosolygó rendőrök látványa is kellemessé teszik Marokkói indulásunkat.

Üzemanyag után keresve, letérünk a megrajzolt útról. Így feleslegesen elveszítünk két kerek órát egy közeli városban. Ceuta város Marokkó spanyol területen fekszik, erre csak akkor ébredünk rá magunk is, amikor ma már másodjára töltjük ki az útlevél mellé csatolt színes határátlépőket. Visszaút nincs. A határátkelés, és az egész város atmoszférája megmutatja Marokkó szélsőségeit, mintha függöny mögé néznénk. Egy pillanatra belátunk a turistáknak szépen megkomponált díszletek mögé, ahol a maga oldalait elfedő nyomor is jelen van. Csempészárusok tömege, indulatos, hangos beszédű, kételyes állapotú alakok zsúfolódnak a határon, vagy a várost Marokkótól elválasztó kerítések mögötti sziklákon kuporodnak.

OSONÓ NAPLÓ

Majd a klasszikus üdülőrész, pálmafás csillogó szállodasorának civilizált biztonsága váltja a képet szemünk előtt. Az elit tengerpart létezik együtt a kerteken lógó, bevárásra várakozó marokkóiakkal, vagy más afrikai népekkel. Sikerül tankolnunk, és élelmet is vásárolunk, de kifelé menet ismét át kell lépnünk a város szélén lévő határt. Félreállítanak, csomagjainkat kipakoltatják, és mindenféle zavaros alakok állják körül autónkat, csak páran viselnek egyenruhát. Az egész határátkelés kaotikus, bizarr, és kissé félelmetes is. Látjuk, hogy az egyik autóból hogyan kerül át a másikba a kábítószer, az alkohol, és úgy tűnik ez senkit nem zavar. A rendőrök szemet hunynak felette, akit elkapnak, kicsit kergetnek, ütögetnek, de úgy érzékeljük, hogy ők is kaphatnak a tiltott áruból. Itt mindenki mindenkit irányít, sajátosan kialakuló csoportok működnek, sokan akarnak segíteni rajtunk is, két stabil civil próbál terelgetni, elsimítani, zavartalaná tenni átkelésünket. Szinte alig értik a vámosok, hogy miért kerül útleveleünkbe két marokkói beutazó pecsét egyazon napon, hiába magyarázzuk, hogy csak pár liter üzemanyagot szerettünk volna, hogy kitartson, amíg elérünk egy másik városba. A spanyol rendőr mosolyog: ne itt vegyük, itt drágább, mint Marokkóban! Az üzemanyag így is csupán 1 euró 10 centbe kerül Ceutában, Marokkóban pedig 90 cent és 1 euro közt mozog a liter ára. Megtanuljuk, hogy szerencsésebb, ha mi kérünk segítséget, és nem engedjük magunkra előltetni az önkénteseket.

A nemzetközi amatőr színházi fesztivál, ahová tartunk, Oujda városába, Algériával határos. Öt óra alatt ott is leszünk-, mindenki ezzel biztat, így az országutat választjuk a Marokkót délebbre átszelő autópályája helyett. A kivilágított, többsávos országút üdülővárosokat köt össze. Civilizált, szép a környék, tágas, arab stílusú épületek a főutak mentén, kovácsoltvas utcai lámpák, kábelek és drótok sehol. Az emberek az utcai vendéglők és éttermek teraszán ülnek, sétálnak, zsiszsegnek.

Mindez nyugalommal és kellemes meglepetéssel tölt el bennünket, annak ellenére, amiket előzetesen gondoltunk, vagy hallottunk, olvastunk az országról az úti beszámolókból.

Éjszakai utunk során 60 kilométerenként megállítanak a rendőrök, amint meghallják, hogy angolul beszélünk, mosolyogva továbbengednek.

A tengerpart sziklás - dombos- meredek lejtős útja hosszan kanyarog, a kemény kaptatók, sokat visszavesznek tempónkból. Úgy tűnik ezt a napfelkeltét is az autóból fogjuk látni, bár sofőrjeink egész éjszaka rendületlenül vezetnek.

Az Osonó Színházműhely társulati tagjainak turnéélményei

Mucha Oszkár, színész, 23 éves

Számomra példaértékű az a derű, amellyel léteznek a marokkói emberek. Addig, amíg én a késések miatt idegeskedtem, addig ők lazán, mosolyogva, öt percenként csoportképet akartak készíteni a csapatunkkal. Ez a lazaság és szervezetlenség minden fesztiválon jelen volt, és ehhez a nézők probléma nélkül idomultak.

Színészként, nehéz volt az első előadás. A folyamatos fényképezés, a vakuk fénye, a sétafikáló és suttogás nélkül beszélgető nézők, jó nagy feladatot adtak nekem. Aztán, játszás közben hasított belém a tudat, hogy itt más nézők ülnek a nézőtéren, egy más kontinensen játszom, egy más kultúrának. Csodálatos érzés volt megkapni a közös hangot a nézőkkel, és szerencsésnek érzem magam, hogy a színház és az Osonó által eljuthattam ide, és olyan tapasztalatokkal gazdagodhattam, amelyekkel turistaként soha nem találkozhattam volna.

Daragics Bernadette, színész, 23 éves

Rám az épületek is nagy hatással voltak. Két különböző város közösségi házában két alkalommal vettünk részt a fesztivál által szervezett díszebéden. Ezek az épületek olyan hatással voltak rám, mintha egy középkori templomba léptem volna be. Valami megfoghatatlan energia volt bennük. A falak aprólékosan kidolgozott mozaikkal díszítettek, ez az egyedi stílus és formavilág teljesen magával ragadott.

Számomra még nagyon izgalmas élmény volt, amikor Kenitrában egy arab család a saját házában látott bennünket vendégül. Amikor beléptünk az ajtón, a házigazda ezzel a mondattal fogadott: „Az én házam a ti házatok is!”. Akkor szeretetben és gondoskodásban volt részünk, hogy ez példaértékű volt számomra. A részükről teljesen természetes gesztus volt, ha pár idegen megérkezik hozzájuk, akkor ők megosztanak mindent, amijük van. És ez egyébként a mindennapokban is így történik.

Bilibok Apollónia, diák – színész, 16 éves

Engem a legnagyobb élmény Kenitrában ért, ahol családoknál szállásoltak el minket. Meglepő volt, hogy erre is nyitottak az emberek. A család nagyon befogadó volt, és az első perctől kezdve, mintha mi is családtagok lennénk, együtt étkeztünk, beszélgettünk. Először idegen volt az, hogy a családban nem csak az általunk megszokott anya, apa és a gyerekek vannak, hanem ott az anyós, a férjnek a testvérei és azok feleségei, gyerekei, de hamar megszerettem a sokaságot.

Az emberek kedvessége, nyitottsága ugyancsak meglepő volt. Romániában még sohasem találkoztam kedves rendőrrel, mosolygóval még annyira sem, de itt, amikor leszálltunk a kompról, már a határnál mosolyogtak ránk a rendőrök, még viccelődtek is velünk. Jól esett, hogy egy olyan helyen vagyunk, ahol mindenki segítőkész, nem mondanak nemet, és nincs olyan probléma, amit ne oldanának meg időben.

Bernát Szilárd, önkéntes- technikus, 23 éves

Sokak számára érdekes lehet az utazó életforma. Rengeteg vetülete van, de egy dologra soha nem tudunk címkét rakni: arra, hogy megismerhetünk ennyi kultúrát ilyen rövid idő alatt. Annak nincs ára, hogy az ember be tudja magát helyezni egy más kultúra/ élet közegébe. Közöttük lenni, megpróbálni egy kissé az ő fejükkel látni a helyzeteket, megérezni a különbségeket, és gyököt vonni

OSONÓ NAPLÓ

az ő viselkedésmódjukból, és olyan dolgokat és összefüggéseket eltanulni, amit nem hogy nem találtunk volna ki az otthon kényelmében, de még a létezéséről sem hallottunk.

Benedek Patrik, önkéntes- színész, 20 éves

Először hagytam el Európát, először voltam Afrikában. Hatalmas dolog! De ami igazán lényeges számomra, hogy nem turista voltam, hanem „beavatott”. Nem a turistaösvényen jártam, hanem Marokkó „igazi” útjain: a bűzös utcákon, lepusztult gettókon keresztül, és gyönyörű iszlám épületek folyosóin át. A kusz-kuszt arab családok otthonában, egy tányérból ettük, együtt énekeltük a Tavaszi szél vizet áraszt c. népdalt, és tanultunk meg marokkói népdalokat a helyiektől, a roppant hullámokkal, gyerekszívvvel játszottunk, Casablanca partján, barátoknál voltunk, és barátokká lettünk. Így láthattam azt, amit valóban látnom kellett – a láthatatlant a látható helyett: az embereket, a kultúrát, Marokkó kincseit az üres szuvenírek mögött.

Hálás vagyok, mert nem csak vakon „megjártam” egy országot, de utazóként volt alkalmam be is járni egy szép, új világot!

Láttam, az egyetemisták milyen felvilágosultak, és nyitottak a világ történései iránt,

láttam, a rendőrök milyen mosolygósak,

láttam, hogy a kultúra milyen élénken virágzik az emberekben,

láttam, hogy mennyire fontos, hogy az emberek beszélgetnek, érdeklődnek egymás iránt;

láttam, mennyire lazák az emberek, és megtanultam kivárni, amíg saját ritmusában lép másik (ahogy neki kényelmes); hogy nem szabad sürgetni semmilyen változást,

láttam, hogy jönnek-mennek a problémák, és tudtam, milyen bátornak kell lenni, ahhoz hogy irracionálisnak, lehetetlennek tűnő dolgok is engedtesse meg történni, mikor látszólag nincs is megoldás,

láttam, hogy az emberek mennyire NEM európaiak;

És elszégyelltem magam, én „felsőbbrendű európai!”. Lenne mit tanulnunk!

Dani Karola, diák- színész, 16 éves

Egy életre szóló élmény volt. A legmerészebb álmaimban sem gondoltam volna, hogy valaha is eljutok Afrikába. Komolyan... S az, amit ott láttam és tapasztaltam úgy emberek, mint táj szempontjából, lenyűgöző.

Az első és legfontosabb, és persze, ami nekem legjobban tetszett az az emberek derűje volt: mindenki mosolyog, a virágárustól elkezdve a rendőrön át, a dudáló taxisig. Elképesztő felfedezés volt. Nálunk az idegenekre való rámosolygás kissé természetellenesnek számít, náluk meg teljesen normális, mindennapi gesztus. Nagy mennyiségű energiát, erőt tudott adni és megalapozta az aznapi jó hangulatomat, ami a folyamatos mosolyáradattól nem lankadt.

OSONÓ NAPLÓ

Számos apró újdonsággal találkoztam. Ilyen például a fényképkészítés. Öt ember megáll egy fénykép erejéig, és 10 másodperc után már 15-en virítanak a fotón. Nem ismernek, nem kérdezik, hogy oda jöhetnek-e, csak mosolyogva odaállnak, és megannyi fényképezőgéppel tucatnyi képet készítenek. Nos... az ilyen nálunk nem gyakori.

Az arabok nem pazarolják az idejüket idegeskedésre, felszabadultak, spontának, elevenek és kíváncsiak. Egyszóval csodálatos emberek.